

NOTES SOBRE LA PARLA D'ESTUDIANTS DE CATALÀ DE LA CATALUNYA DEL NORD*

MARGALIDA ADROVER GINARD

(Universitat de Barcelona)

1 INTRODUCCIÓ

És ben sabut que al voltants de la segona meitat del segle XX, més concretament, després de la Segona Guerra Mundial, es va iniciar a la Catalunya del Nord un procés de trencament de la transmissió intergeneracional i familiar de la llengua catalana a favor del francès: els pares, si bé continuaren parlant català entre ells, deixaren d'utilitzar-lo per dirigir-se als seus fills, amb la qual cosa el català ja no era, per als joves, llengua materna o primera llengua —com ho fou a partir d'aleshores el francès— sinó llengua segona. En conseqüència, tal i com posen de manifest els resultats de les successives enquestes sociolingüístiques que s'han portat a terme en el territori nord-català —veg., per exemple, Baylac-Ferrer (2009a i b) o Puig i Moreno (2007), per a una anàlisi dels resultats de les diverses enquestes—, el nombre de parlants de català, o sigui, del dialecte septentrional, tendeix a disminuir de manera progressiva a la Catalunya del Nord.

Això no obstant, el moment en què menys es parla català coincideix amb el període en què més s'estudia el català. De fet, el nombre d'estudiants de català augmenta any rere any. Recordem que a la Catalunya del Nord el jovent té la possibilitat de seguir cursos de català des de l'escola primària fins a la universitat, anant a les escoles immersives en català, com ara la Bressola o Arrels, i optant per les fileres bilingües als instituts. També s'ofereixen cursos de català per a adults.

Així doncs, tenint present aquests dos fets: d'una banda, que el dialecte septentrional es troba a les acaballes (Peytavi 2007) i, d'altra banda, que el català estàndard és après en el marc escolar, l'objectiu d'aquest article és assajar de caracteritzar la parla d'estudiants de català, tant joves com

* Aquest treball s'ha dut a terme en el marc del projecte «Descripció i interpretació de la variació dialectal: aspectes fonològics i morfològics del català (DIVaD)» (FFI2010-22181-C03-02), finançat pel MICINN i el FEDER. (Per a més informació, consulteu la pàgina web: <<http://www.ub.edu/GEVAD>>). Vull expressar el meu agraïment a Maria-Rosa Lloret per la supervisió del treball.

adults, en relació amb el català septentrional, prenent com a punt de partida els trets que tradicionalment s'han considerat com a propis de la varietat estudiada, per assenyalar, en termes de manteniment o pèrdua de trets dialectals, aquells que utilitzen els estudiants de català. «Perquè», com es preguntava una nord-catalana de mitjana edat, «fins a quin punt, la llengua, que usen els teus pares per parlar entre ells no és pas la teua llengua?». I, podríem afegir-hi, fins a quin punt la llengua que usen els teus avis per parlar entre ells no és pas la teva llengua?

Tot i l'absència d'estudis dedicats a l'anàlisi de la parla del jovent nord-català, en la bibliografia consultada es poden trobar algunes publicacions que hi fan referència. A continuació en citem diversos fragments:

«El català que s'ha parlat 'de sempre' s'acabarà quan mori l'última generació que l'ha après dels seus pares, aquella que va néixer abans o durant la segona guerra mundial, i aleshores entrarem en una nova versió del català d'aquesta banda del Pirineu, un català que barrejarà tot primer la llengua estàndard tan de moda perquè és aquella de l'orgull retrobat i viscut en part per procuració a través dels fets i símbols experimentats al sud de l'Albera, segon un fons de localismes que permetran distingir-se conscientment o inconscientment. Tot això serà dit amb una fonètica que oscil·larà entre submissió a l'estàndard central dels mitjans de comunicació i un fort accent francès difícil de desfer-se». «Passat per parcialment perdut el rossellonès, sembla que hom es dirigeixi avui en aquest cas del debat sincrònic cap a un compromís —sempre sotmès a la llengua de l'ensenyament— d'aprenentatge d'una llengua estàndard que inclouria, més que res en uns termes lèxics i un poc més en termes fonètics, la variant septentrional com a complement del tot normal: s'intenta recuperar més o manco artificialment les baules perdudes de la cadena immemorial» (Peytaví Deixona 2007: 205).

«Llurs néts aprenen un català de laboratori —el català de TV3 i de *Digui, digui*— que pronuncien amb un accent llenguadocià» (Bezsonoff 2009: 44).

«El català dels joves al Rosselló és encara més afrancesat que el de les persones de la meua generació. Nosaltres, almenys, l'hem sentit a casa. Si el català sobreviu a casa nostra, ja no serà la parla transmesa de pares a fills sinó un català fabrià amb fonètica francesa i un lleuger substrat dialectal» (Bezsonoff 2010: 71).

«Finalment hem de reconèixer que l'aprenentatge del català a l'escola de manera un poc artificial el transforma en llengua estrangera en el seu propi país. Les conseqüències en són una manca d'agilitat a l'hora de parlar-lo, i, encara més, una fonètica fortament influenciada pel francès» (Verdaguer 1992: 87).

D'acord amb els fragments citats, la parla dels joves de la Catalunya del Nord es caracteritza(ria) per una barreja de llengua estàndard i un fons de localismes, un accent i una fonètica francesa, i una manca d'agilitat a l'hora de parlar el català. Ara bé, en el supòsit que la parla dels nord-catalans, efectivament, es pugui definir com una llengua híbrida formada alhora per la presència de trets dialectals, del català septentrional, i per trets del català estàndard, quins d'aquells elements dialectals es mantindran? I quins d'aquests seran, en canvi, substituïts pels de la llengua estàndard?

Els lingüistes han assenyalat que un dels efectes de l'atròfia lingüística condueix més aviat cap a formes no marcades que cap a formes marcades. I, en el cas del català septentrional? Com es manifesta? Hi ha alguns trets potser fonètics, o tal vegada morfològics, que estiguin més en un procés de recessió que uns altres? Aquest article busca trobar respostes a aquestes preguntes, a fi d'afinar en la descripció de la parla d'estudiants de català.

2 METODOLOGIA

Les dades amb les quals es treballa són una selecció de les recollides per l'autora durant el treball de camp que va portar a terme a la Catalunya del Nord durant la primera meitat del 2011 a fi d'obtenir dades recents del català septentrional per a l'elaboració de la seva tesi de doctorat (en preparació).

En relació amb les característiques dels informants enquestats, s'ha de remarcar el fet que s'ha tingut molta cura i un interès especials perquè els informants catalanoparlants que han col·laborat en aquesta investigació compleixin els següents requisits: d'una banda, haver nascut a la Catalunya del Nord, lloc on han viscut la major part de la vida, i, d'altra banda, en la mesura d'allò que sigui possible, que els seus progenitors o almenys un d'ells (com també els seus avis) siguin nadius del territori nord-català. D'aquesta manera, s'intentava assegurar que la persona enquestada hagués pogut sentir parlar la variant septentrional a casa, ja fos per part dels avis, en el cas dels entrevistats més joves, o ja fos per part dels pares, en el cas dels entrevistats més grans, els quals, com s'ha dit, s'adrecen als néts o als fills en francès però mantenen el dialecte septentrional per parlar entre ells.

Per a aquest treball s'ha comptat, per un costat, amb la participació d'una vintena d'estudiants de català de diversos instituts de la Catalunya del Nord. Més concretament, i gràcies a la bona disposició i a l'ajut del professorat de català dels instituts implicats, s'han enquestat cinc o sis alumnes en cadascun dels quatre instituts del territori nord-català a què s'ha tingut accés: l'institut François Arago i l'institut Aristides Maillol que es troben a Perpinyà, la capital de la comarca rossellonesa; l'institut Charles Renouvier situat a Prada, la capital de la comarca conflentina, i l'institut Déodat de Séverac, a Ceret, la capital de la comarca vallespirenca. Les enquestes, que s'han portat a terme durant les hores lectives de català, s'han realitzat a estudiants de quinze i setze anys.

A més a més, també s'ha pogut comptar amb la participació de cinc alumnes de l'Institut Universitari de Formació de Mestres (IUFM) de Perpinyà que es preparen per a l'obtenció del Certificat d'Aptitud Pedagògica per a l'Ensenyament de Secundària (CAPES) de català, la qual cosa ha estat possible gràcies a l'ajut que m'ha ofert una professora d'aquest centre. L'edat dels alumnes enquestats oscil·la entre els vint i els vint-i-set

anys. S'ha de dir que alguns dels alumnes de l'IUFM han cursat anteriorment estudis de català. Aquest és també, de fet, el cas de certs estudiants que seguien cursos de català als instituts.¹

Per l'altre costat, s'han inclòs en aquest treball dades elicitades per adults que assisteixen o han assistit a cursos de català. Es tracta d'informants que tenen més de trenta anys.

L'obtenció de les dades ha constatat de dues fases, d'acord amb la metodologia del Corpus Oral Dialectal (COD) (Viaplana *et al.* 2007) del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona. La primera fase ha consistit a respondre un qüestionari lingüístic basat tant en la compleció oral de frases com en el mètode de la traducció (francès-català). La segona fase ha permès d'obtenir mostres de l'ús real de la llengua, ja que s'han enregistrat textos espontanis articulats pels mateixos informants que han respost al qüestionari.

La descripció que s'ofereix a l'apartat 3 parteix fonamentalment de les característiques de tipus fonètic, fonològic i morfològic del català septentrional que els estudis lingüístics tradicionals han considerat com a pròpies d'aquesta varietat dialectal (veg., per exemple, Verdaguer 2002). Deixem per a futurs treballs l'anàlisi del sistema vocàlic tònic del català septentrional que presenta reducció de set a cinc unitats, amb pèrdua de distinció del timbre obert/tancat en les vocals mitjanes.

3 DESCRIPCIÓ DE LES DADES

Una primera constatació que es deriva de l'observació de les taules 1 i 2 és que els joves, contràriament als adults, mantenen amb menys freqüència els trets dialectals del català septentrional. Tant és així que prop de la meitat de les característiques dialectals que s'han pres en consideració no les han pronunciat els informants més joves. Ara bé, així com hi ha hagut força trets dialectals que no s'han recollit en la parla del jovent nord-català en el transcurs de les entrevistes, cal assenyalar que s'ha constatat una forta presència de certs trets del català septentrional com ara l'ús de la forma plena dels clítics pronominals en posició proclítica, l'anteposició del clíctic davant d'una forma en infinitiu o en gerundi o el desplaçament de l'accent en els clítics pronominals que, d'altra banda, també tenen lloc en la llengua francesa.

1. Dono les gràcies als alumnes de català que han col·laborat en aquest estudi.

	Joves	Adults
Accentuació		
1 Refús de mots esdrúixols (p. ex. <i>música</i> > <i>musíca</i> , <i>magnífica</i> > <i>magnífíca</i>)	√	√
2 Desplaçament de l'accent en els clítics pronominals (p. ex. <i>dona-mé</i>)	√	√
Fonètica i fonologia		
3 Elisió de la vocal neutra [ə] en posició pretònica davant [r] (p. ex. <i>parell</i> > <i>prell</i> , <i>veremes</i> > <i>vremes</i>)	√	√
4 Elisió de la vocal neutra [ə] en cas d'hiat (p. ex. <i>raim</i> > <i>rim</i>)	×	√
5 Elisió de la vocal neutra [ə] en mots acabats en <i>-ia</i> (p. ex. <i>història</i> > <i>histori</i> , <i>Núria</i> > <i>Nuri</i>)	×	√
6 Epèntesis consonàntiques tant en mots acabats en <i>-i/</i> (p. ex. <i>api</i> > <i>àpit</i>) com en mots amb <i>-t/</i> final (p. ex. <i>mar</i> > <i>mart</i>)	×	√
7 Epèntesis vocàliques en infinitius monosil·làbics (p. ex. <i>sere</i> , <i>dire</i>)	×	√
8 Assimilació de la vocal neutra [ə] amb una <i>/i/</i> tònica (p. ex. <i>petit</i> > <i>piit</i> , <i>genoll</i> > <i>ginoll</i>)	√	√
9 Assimilació de la vocal neutra [ə] a <i>/u/</i> (p. ex. <i>berruga</i> > <i>burruga</i>)	×	√
10. Reducció dels següents grups àtons: [ɣwə] > [ɣə] (p. ex. <i>llengua</i> > <i>llenga</i>) [kwə] > [kə] (p. ex. <i>quantitat</i> > <i>cantitat</i>)	√	√
11. Manteniment dels grups romànics [nr] i [lr] (p. ex. <i>divendres</i> > <i>divenres</i> , <i>moldre</i> > <i>molre</i>) Extensió del grup [nr] a casos no etimològics, o sigui, que presentaven [d] en llatí (p. ex. <i> vendre</i> > <i>venre</i>)	×	√
12. Tancament de la <i>/o/</i> tònica en [u] (p. ex. <i>buca</i>)	√	√
13. Semivocalització de la consonant fricativa <i>-ʃ/</i> (tant en substantius, p. ex. <i>peix</i> > <i>pei</i> , com en formes verbals, p. ex. <i>serveix</i> > <i>servei</i>)	√	√
14. Assimilació a la consonant dental (p. ex. <i>dissabte</i> > <i>dissadde</i> , <i>rector</i> > <i>reddor</i>)	×	√

Taula 1. Característiques del català septentrional relacionades amb l'accentuació, la fonètica i la fonologia.

Un dels trets més característics del català septentrional com és el tancament de la */o/* tònica en [u] s'ha produït de manera esporàdica en el cas d'alguns informants joves en mots com ara *llup* o *gus* i ha estat força freqüent en mots com ara *tut* o *cum* en la parla dels adults. Igualment, altres

de les característiques pròpies del català septentrional han tingut lloc a la parla del jovent només en comptades ocasions.

També s'ha observat algun cas d'ultracorrecció per part dels joves consistent a mantenir la nasal alveolar *-n/* en el plural del mot *català*: «tenim diferents catalans».

	Joves	Adults
1. Elisió <i>-n/</i> en el plural dels substantius i adjectius que acaben en vocal tònica (p. ex. <i>mans</i> > <i>màs</i>)	×	√
2. Formes tòniques dels pronoms possessius amb [w] (<i>meua</i> , <i>teua</i>)	√	√
3. Manteniment del possessiu <i>llur</i>	√	√
Morfologia verbal		
4. Morf <i>-i/</i> a la 1a persona del present d'indicatiu	√	√
5. Morf <i>-i/</i> a la 1a persona de l'imperfet d'indicatiu	√	√
6. Morf <i>-i/</i> a la 1a persona del condicional	×	√
7. Morf <i>-i/</i> a la 1a persona del present de subjuntiu	×	√
8. Morf <i>-∅/</i> a la 2a persona del present d'indicatiu (2a i 3a conjugació)	√	√
9. Formes <i>ten</i> i <i>vén</i> per a la 3a persona del present d'indicatiu dels verbs <i>tenir</i> i <i>venir</i>	√	√
10. Centralització de <i>-m/</i> a [n] a la 4a persona de l'imperfet d'indicatiu, del condicional i de l'imperfet de subjuntiu	√	√
11. Simplificació <i>-∅w/</i> i <i>-iw/</i> a [u] a la 5a persona de l'imperfet d'indicatiu, del condicional i de l'imperfet de subjuntiu	×	√
12. Infinitiu de verbs incoatius que han passat de la 3a a la 2a conjugació (p. ex. <i>bullir</i> > <i>búller</i> , <i>collir</i> > <i>cúller</i> , <i>fugir</i> > <i>fúger</i>)	√	√
13. Terminació <i>-it</i> en els participis de verbs de la 2a conjugació (p. ex. <i>naixit</i> , <i>creixit</i> , <i>mereixit</i>).	√	√
14. Formes de 4a i 5a persona del present d'indicatiu del tipus <i>creixim</i> , <i>creixiu</i> o <i>mereixim</i> , <i>mereixiu</i>	√	√
15. Present d'indicatiu del verb <i>ser</i> : <i>som</i> , <i>ets</i> , <i>és</i> , <i>sem</i> , <i>seu</i> , <i>són</i>	√	√
Cliticització		
16. Forma plena dels clítics pronominals en posició proclítica (p. ex. <i>me dóna</i>)	√	√
17. Forma plena dels clítics pronominals en posició enclítica (p. ex. <i>porta-mé</i>)	√	√
18. Anteposició del clític davant d'una forma en infinitiu o en gerundi	√	√

Taula 2. Característiques del català septentrional relacionades amb la morfologia i la cliticització.

Quant a la morfologia, alguns dels trets més recurrents dels joves han estat la terminació *-it* en els participis de verbs de la 2a conjugació, i les

formes de 4a i 5a persona del present d'indicatiu del tipus *creixim*, *creixiu* o *mereixim*, *mereixiu*.

En tot cas, però, la situació més habitual és la de l'alternança de formes, ara en català estàndard, ara en català septentrional. És a dir, la forma dialectal no sol usar-se exclusivament, sinó juntament amb la forma estàndard. N'és un exemple la utilització de manera inconscient pel mateix parlant de les dues terminacions de 1a persona del present d'indicatiu *-i* i *-o*.

Sembla, doncs, que els trets morfològics dialectals, tot i la baixa freqüència d'aparició, són els que més s'han mantingut si es comparen amb els trets fonètics i fonològics del català septentrional.

4 ANÀLISI DE LES DADES

Seguidament, s'assenyalen diverses causes que poden explicar la baixa freqüència de trets dialectals que generalment es troben a la parla dels joves i adults que aprenen català a la Catalunya del Nord, excepte, això sí, aquells casos puntuals en què els parlants, sobretot majors de seixanta anys, tot i que han seguit cursos de català, mantenen tots els trets dialectals en l'expressió oral. Les causes apuntades es complementen, sempre que sigui possible, amb les opinions que els informants han manifestat mentre responien a l'enquesta lingüística.

Per començar, s'ha de tenir present que en situacions de contacte de llengües (o de dialectes) els parlants tendeixen a adequar, adoptar o modificar els seus trets propis en bé de la comprensió interdialectal en funció de la procedència de l'interlocutor amb qui es parla, la qual cosa es tradueix sovint en una pèrdua d'ús de trets dialectals. Aquest fet, l'han apuntat diversos enquestats durant el transcurs de les entrevistes:

«Tenim diferents catalans que coneixem... fa que generalment adaptem la nostra manera de parlar a la persona amb qui parlem, això és, eh, és una evidència quan parli amb algú que ve del sud, tinc un català que és diferent que quan parli amb mon pare, això és segur».

«A: Jo quan parli amb el meu pare tinc de descuidar la feina, perquè amb el meu pare parlo d'una forma, cum la gent del Conflent. Quan sóc aquí a la feina si tinc una persona de Barcelona, m'afanyo de parlar un poc més..., bon. És a dir que tenim dos registres ben diferents que fem servir a casa, amb els amics i tot això... i després ambe a la feina si una persona ve de Barcelona, bon, o de Girona. A casa diré pas, té, els meus gossos han fet malifetes avui».

«B: Doncs, eh, realment, l'exemple del ca és perfecte, eh? El ca, eh, la gossa sí, mais, el gos, mai, mai, mai».

Cal notar que en els casos precedents l'adaptació del català septentrional al català estàndard vindria marcat sobretot per la fonètica: pronúncia *-ns* en el plural, no-tancament de la /o/ tònica tancada en *u*, i no tant per la morfologia, amb presència de la terminació *-i* de la 1a persona del present

d'indicatiu, en el primer cas, i amb la coexistència de terminacions de 1a persona del present d'indicatiu *-i* i *-o*, en el segon cas.

A continuació, es pot plantejar la pregunta següent: quina és la influència de l'escrit en la parla oral? Com afecta el procés d'aprenentatge de l'escritura, i també, de la lectura, en català perquè els parlants modifiquin o fins i tot substituïixin en la comunicació oral certs trets dialectals per d'altres que s'ajusten a les grafies?

Mentre responien el qüestionari, alguns informants joves han anat autocorregint-se i han fet comentaris del tipus: «tu perdes, no, perds», «aquí sovint diem dormes però és dorms», «no sé si és correcte, penso que diria tussegui, jo tussegui, però no sé si és correcte, eh?», «diguis-mé la veritat, diguis-mé la veritat més aviat a l'oral», «i és veritat que la conjugació... també és una mica diferent perquè l'any passat quan he començat d'estudiar l'escrit i tot el català feia conjugació on la terminació s'acaba per *-i*, *-i*, *-i*, *-i*, i no, és *-eix*, *-a*... és diferent. Però no sé si l'escritura, perquè quan hi ha una *o*, nosaltres deiem *u*, un gos, per exemple, i doncs, aquí, un gos, un gos, un gos, és un gos, un gos, un gos. (...) El meu avi, diu lo gos o lo ca, un ca per dir un gos, i eh... lo ca, lo ca i no, el gos, és veritat que l'urella...».

Una altra informant afirmava «Jo ambe la, eh, vull dir, l'a-, l'aprenentatge que vaig fer del català normatiu, tinc més tirada a parlar el normatiu (...), dels cursos. I encara faig atenció a qui tinc al davant, però no me fa gens nosa parlar el normatiu perquè ja m'entenen. (...). Perquè jo no puc dir la vutura, per exemple, dic el cotxe, eh? Fins i tot siusplau, allà dalt, tens una aberració, diuen si-vous-plaît. És horrible això. Jo em nego a dir bestieses de d'això. No puc dir tampoc, i és quan vaig anar a cursos, belleu, dic potser. No puc dir tinc de fer, és un castellanisme això. He de fer. Ja m'entenen. És una llengua, s'ha de respectar. (...) Dic espertinar, nem espertinar. Diré pas nem a berenar. (...) Potser m'escaparà el jo parli però diré més aviat jo parlo... (...) Perquè és aquest aprenentatge, doncs... Potser abans dels divuit anys abans de baixar, dels quinze anys abans de baixar a Ceret [on la informant va seguir cursos de català a l'institut] sí ho hagués dit, eh?, però quan tens una una fins i tot una una petita pràctica de la llengua estudiada... Sort que te'n queden records, eh?».

En aquest sentit, altres estudis realitzats en l'àmbit català, com el de Massanell (2011) sobre el nord-occidental, ja han destacat «el pes important que sembla que té en els joves la norma ortogràfica a l'hora de determinar la pronúncia». Massanell afirma que «el model escrit es pren com a model de correcció lingüística i s'anteposa a la llengua parlada».

Finalment, un altre factor, aquesta vegada de menor pes, però que també es podria considerar, és una certa voluntat de marcatge, relacionada amb la identitat.

5 A MODE DE CONCLUSIÓ

Les dades per a l'anàlisi de la parla dels estudiants de català que s'han utilitzat en aquest treball, provinents d'informants que han nascut i viuen a la Catalunya del Nord, i que tenen pares (i/o avis) nord-catalans, corroboren que hi ha, en general, una forta tendència a la desdialectalització, sobretot en el cas dels informants més joves. Efectivament, alguns joves nord-catalans utilitzen majoritàriament les formes coincidents amb les del català estàndard. D'altres, en canvi, presenten alternances amb variants tradicionals del català septentrional.

En la parla dels adults la situació més freqüent és, de fet, la darrera que s'ha assenyalat, o sigui, aquella en què coexisteixen les formes del català estàndard amb les del català septentrional. Tot i això, també s'han trobat casos en què els adults es mantenen fidels a la varietat dialectal.

D'aquí que, d'acord amb les dades que han format part d'aquest estudi, el català que es parla actualment a la Catalunya del Nord es pugui definir com un català divers: un català que barreja principalment trets estàndards i trets dialectals.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BAYLAC-FERRER, ALÀ (2009a): *Societat, llengua i ensenyament del català a Catalunya Nord*. Tesi de doctorat. Universitat de Perpinyà Via Domícia. [Disponible a: <http://recerc.new.fr>].
- BAYLAC-FERRER, ALÀ (2009b): *Catalunya Nord. Societat i identitat. Reflexions, vivències i panorama català*. Canet, Trabucaire.
- BEZSONOFF, JOAN-DANIEL (2009): *Una educació francesa*. Barcelona, L'Avenç.
- BEZSONOFF, JOAN-DANIEL (2010): *Un país de butxaca*. Barcelona, Empúries.
- MASSANELL I MESSALLES, MAR (2011): *Permeabilitat del català nord-occidental a l'estàndard mediàtic i educatiu: el cas de l'Alt Urgell*. Barcelona, IEC.
- PEYTAVÍ DEIXONA, JOAN (2007): «Algunes reflexions sobre el català septentrional o rossellonès en un final d'etapa dialectal». *Mirmanda* vol. 2, p. 111-121. [Reproduït a *Llengua i Literatura* (2009), vol. 20, p. 193-207]. Disponible a: <http://revistes.iec.cat/index.php/LLiL/article/viewFile/1288/44764>]
- PUIG I MORENO, GENTIL (2007): Dossier. «Enquestes sociolingüístiques a la Catalunya Nord». *Aïnes noves*, Col·lecció setelCat, Premses Universitàries de Perpinyà, vol. 1, p. 5-97.
- VERDAGUER, PERE (1992): «Llengua i sociolingüística». *Qui són / qui sem els catalans del Nord*. Perpinyà, Associació Arrels, p. 71-88.
- VERDAGUER, PERE (2002): «A mode d'introducció». *Diccionari del rossellonès*. Barcelona, Edicions 62, p. 5-38.
- VIAPLANA, JOAQUIM / LLORET, MARIA-ROSA / PEREA, MARIA-PILAR / CLUA, ESTEVE (2007): *COD. Corpus Oral Dialectal*. Barcelona, Promociones y Publicaciones Universitarias, Departament de Filologia Catalana, Universitat de Barcelona. (Publicació en CD-ROM).

